

Rødlistede moser på trær i Stavanger 2020

Leif Appelgren

Rødlistede moser på trær i Stavanger 2020

Ecofact rapport: 797

www.ecofact.no

Referanse til rapporten:	Appelgren, L. 2020. Rødlistede moser på trær i Stavanger 2020. Ecofact rapport 797.
Nøkkelord:	Rødlistearter, epifytter, gamle trær, Syntrichia, Zygodon
ISSN:	ISSN 1891-5450
ISBN:	978-82-8262-730-6
Oppdragsgiver:	Miljødirektoratet
Prosjektleder hos Ecofact AS:	Leif Appelgren
Prosjektmedarbeidere:	
Kvalitetssikret av:	Toralf Tysse
Forside:	Store almetrær nord på Misjonsmarka. Foto: Leif Appelgren.

www.ecofact.no

Postadresse:
Ecofact AS
Postboks 560
4302 SANDNES

Besøksadresse:
Ecofact AS
Dreierveien 25
4321 SANDNES

INNHold

1. FORORD	1
2. SAMMENDRAG	2
3. INNLEDNING	3
4. METODE	3
5. RESULTAT	7
6. REFERANSER	9
VEDLEGG 1 – KART OVER REGISTRERTE FOREKOMSTER AV RØDLISTEARTER	10

1. FORORD

Ved midler fra Miljødirektoratet har Ecofact kartlagt forekomster av rødlistede moser på trær på utvalgte lokaliteter i Stavanger. Kartleggingen er en videreføring av tilsvarende prosjekt i 2018 og 2019. Metodikken er lagt opp i samråd med Fylkesmannen i Rogaland ved Einar Heegaard og John Inge Johnsen. Lokaliteter ble valgt ut i samråd med Stavanger kommune ved Vegard Ankarstrand.

Sandnes

20. november 2020

Leif Appelgren

2. SAMMENDRAG

Beskrivelse av oppdraget

Mange sjeldne og/eller rødlistede epifyttiske moser er knyttet til gamle løvtrær med grov bark. Slike trær er sjeldne i naturlige miljøer, men relativt sett vanlige i menneskeskapte miljøer som f.eks. alleer og parker. Denne type miljøer er ofte utsatt for press i forbindelse med byutvikling og forskjellige utbygginger. Det er derfor viktig å ha kunnskap om de verdier som er knyttet til disse miljøene. Ved hjelp av midler fra Miljødirektoratet ble trær på utvalgte lokaliteter i Stavanger kartlagt for forekomst av rødlistede epifyttiske moser.

Metode

Metodikken ble utformet i samråd med Fylkesmannen i Rogaland og lokaliteter ble utvalgt i samråd med Stavanger kommune. Det ble søkt etter rødlistede moser på alle trær på de utvalgte lokalitetene. Funn av rødlistede moser ble registrert, og for trær med funn ble ulike egenskaper ved trærne også registrert. Unntak fra dette gjelder funn av ynglehårstjerne *Syntrichia papillosa*, som er vanlig i Stavangerområdet. For trær med ynglehårstjerne ble det kun registrert treslag og diameter. På trær med funn av artene nevnt over, ble det også registrert funn av andre mosearter. Registreringene ble gjennomført av Leif Appelpgren i perioden 16. april – 9. juli 2020. Artsfunnene ble lagt inn på Artsobservasjoner.

Resultat

Det ble gjort totalt 136 funn av rødlistede moser, fordelt på 112 av 133 undersøkte trær. Et funn er definert som forekomst på ett tre, uansett mengde eller antall tuer/puter. Det betyr at det ble funnet minst én rødlistet mose på 84 % av de undersøkte trærne. Til sammen ble det registrert fire rødlistede mosearter.

De rødlistearter som ble funnet er butthårstjerne *Syntrichia latifolia* (EN), almehårstjerne *Syntrichia laevipila* (VU), ynglehårstjerne *Syntrichia papillosa* (NT) og strandkjølmose *Zygodon stirtonii* (VU). Det ble som ventet gjort flest funn av ynglehårstjerne. Denne ble funnet på 112 trær, dvs. på alle trær som huset minst én rødlistet mose. Butthårstjerne ble funnet på 5 trær, almehårstjerne på 16 trær og strandkjølmose på 3 trær.

Funnenes fordeling på lokaliteter og treslag er presentert i tabeller og på kart.

3. INNLEDNING

Mange sjeldne og/eller rødlistede epifyttiske moser er knyttet til gamle løvtrær med grov bark. Slike trær er sjeldne i naturlige miljøer, men relativt sett vanlige i menneskeskapte miljøer som f.eks. alleer og parker. Denne type miljøer er ofte utsatt for press i forbindelse med byutvikling og forskjellige utbygginger. Det er derfor viktig å ha kunnskap om de verdier som er knyttet til disse miljøene. Ved hjelp av midler fra Miljødirektoratet ble trær på utvalgte lokaliteter i Stavanger kartlagt for forekomst av rødlistede epifyttiske moser.

4. METODE

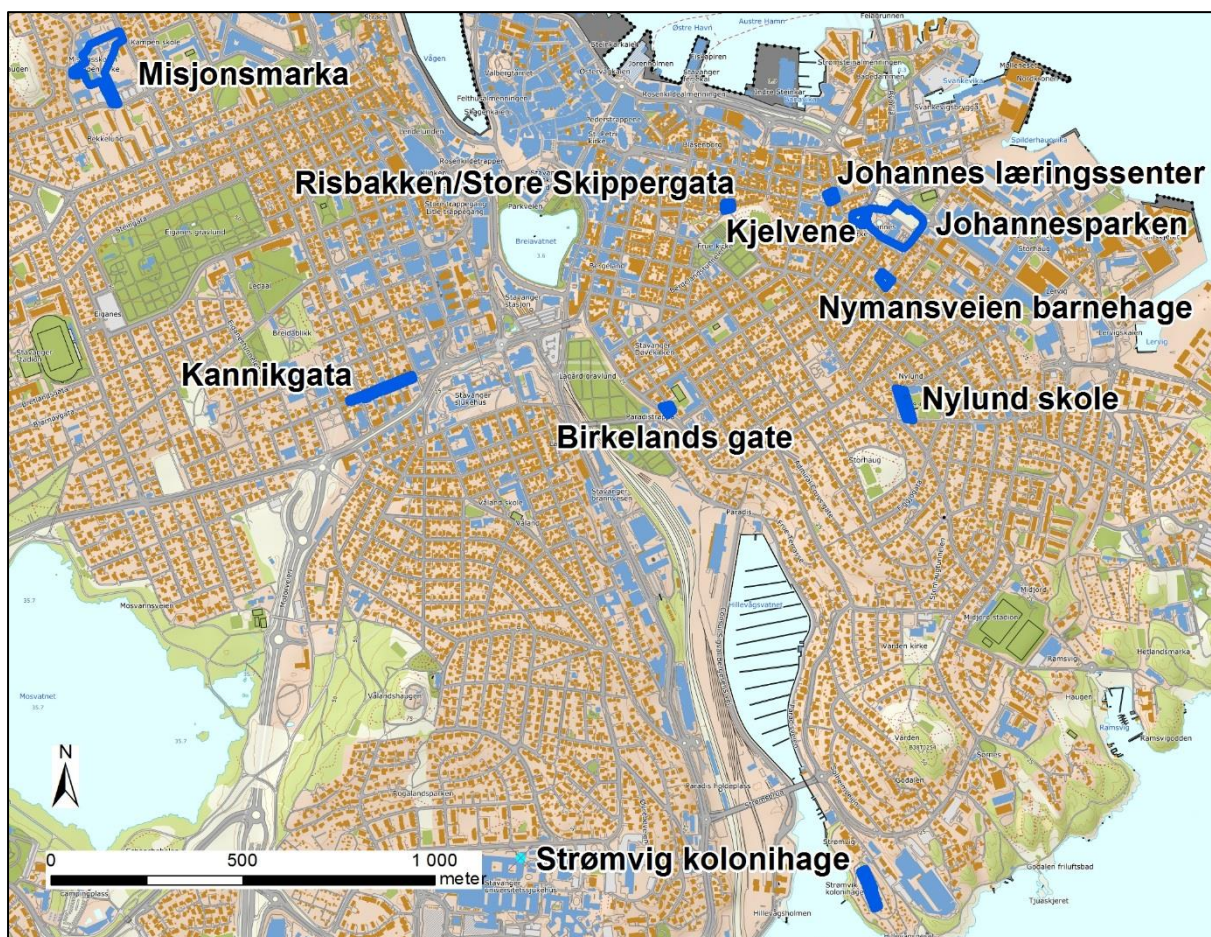
Metodikken var i hovedsak den samme som ble benyttet i 2018 og 2019 (Appelgren 2018, 2019). Den ble lagt opp i samråd med Fylkesmannen i Rogaland ved Einar Heegaard og John Inge Johnsen. Lokaliteter ble valgt ut i samråd med Stavanger kommune ved Vegard Ankarstrand. Utvalget baserte seg på kjente forekomster av gamle trær med potensial som vertstrær for rødlistede moser. Potensielle pressområder ble prioritert. Registreringene ble gjennomført av Leif Appelgren i perioden 16. april – 9. juli 2020.

Metodikken gikk ut på å søke etter rødlistede moser på nedre del av trærne, fra bakkenivå og opp til ca. 2 meter over bakken. Når en rødlistet mose ble funnet, ble det også registrert hvilke andre mosearter som vokste på treet. Videre ble det registrert diverse parametere som beskriver treet status. Fra 2019 ble det gjort unntak fra dette for ynglehårstjerne *Syntrichia papillosa* (NT), som er så vanlig i Stavanger at registrering av alle parametere på trær med denne arten ville bli svært tidkrevende.

Registrerte parametere inkluderer: treslag, GPS-koordinater, omkrets i brysthøyde, barkstruktur (målt som antall sprekker per 10 cm), eksposisjonsretning for rødlisteart(er), totalt mose- resp. lavdekke på stammen opp til 2 meter over bakken, mekanisk skade på treet, synlig sykdomstegn (sopp mm.), forekomst av hulrom, klatreplanter (= eføy) på stammen, busksjikt innenfor 5 meter fra treet og eventuelt behov for tiltak.

Artsfunnene ble lagt inn på Artsobservasjoner.

Kart over undersøkte områder er vist i figur 4.1. Tabell 4.1 viser antall trær som ble undersøkt på de enkelte lokalitetene og totalt. De to trærne ved Nylund skole er trær som var inngjerdet pga. byggearbeid da lokaliteten ble kartlagt i 2019.

Figur 4.1. Undersøkte områder, markert med blå farge.

Tabell 4.1. Antall trær og treslag som ble undersøkt per lokalitet og totalt. De to trærne ved Nylund skole er trær som var inngjerdet pga. byggearbeid da lokaliteten ble kartlagt i 2019.

Lokalitet	Alm	Ask	Spiss-lønn	Platan-lønn	Lind	Eik	Heste-kastanje	Sølv-asal	Bøk	Totalt antall trær
Misjonsmarka	4			34	1				1	40
Kannikgata					19					19
Risbakken/Store Skippergata					1					1
Johannes læringscenter	2	2		2	1					7
Kjelvene			1	6						7
Johannesparken			4	14	17	1	1	3		40
Nymansveien barnehage				4						4
Nylund skole					2					2
Birkelands gate, ved St. Svithun skole					1					1
Strømvig kolonihage									12	12
Totalt	6	2	5	60	42	1	1	3	13	133

Figur 4.2 - 4.5 viser bilder fra tre av de undersøkte lokalitetene. Se også forsiden.

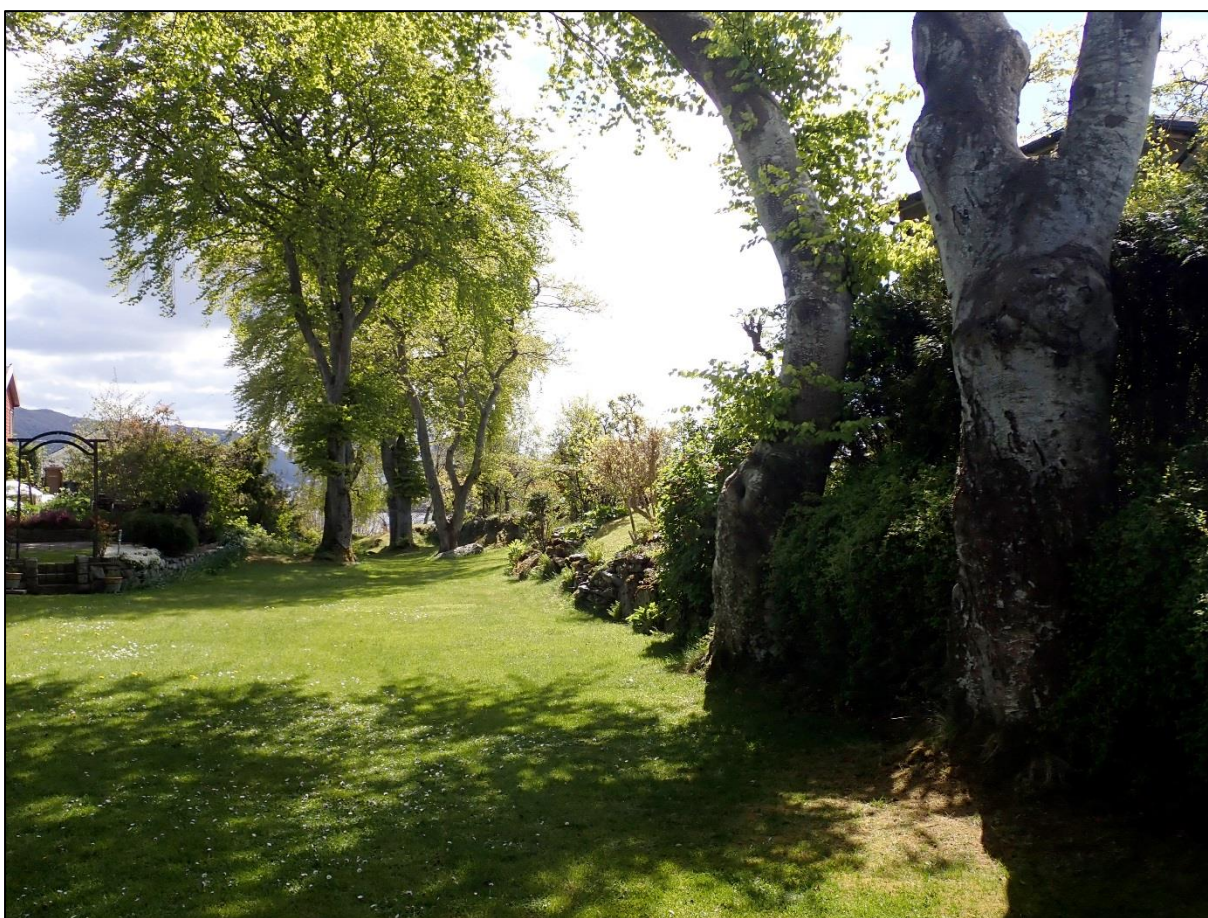
Figur 4.2. Allé med platanlønn på Misjonsmarka. Foto: Leif Appelgren.

Figur 4.3. Allé med platanlønn sør på Misjonsmarka. Foto: Leif Appelgren.

Figur 4.4. Store trær ved Johannes læringscenter. Foto: Leif Appelgren.

Figur 4.5. Store bøketrær i Strømvig kolonihage. Foto: Leif Appelgren.

5. RESULTAT

Det ble gjort totalt 136 funn av fire ulike rødlistede mosearter, fordelt på 112 av de 133 trærne som ble undersøkt. Ett funn av en art er her definert som forekomst på ett tre, uavhengig av mengde eller antall tuer/puter. Det betyr at det ble funnet minst én rødlistet mose på 84 % av de undersøkte trærne.

Ynglehårstjerne *Syntrichia papillosa* (rødlistekategori NT – nær truet) er den klart vanligste av rødlisteartene. Den ble funnet på alle lokalitetene, unntatt Risbakken/Store Skippergata som kun består av et enkelt tre. Arten ble funnet på 112 trær, dvs. at den ble funnet på alle trær med rødlistet mose. Omvendt kan en si at på alle trær med funn av en mer sjelden rødlistet mose fantes også ynglehårstjerne. Mengden av mosen per tre varierer imidlertid betydelig, fra noen få cm² til flere dm². Arten er vanlig i Stavanger-/Sandnesområdet, og forekommer ellers spredt i kystområdene fra Bergen til Kristiansand, og med enkelte funn i tidligere Vestfold og Østfold fylker (Artskart).

De andre tre rødlistede mosene som ble registrert er butthårstjerne *Syntrichia latifolia* (EN – sterkt truet), almehårstjerne *Syntrichia laevipila* (VU – sårbar) og strandkjølmose *Zygodon stirtonii* (VU). Alle disse artene har sin hovedsakelige utbredelse i sørvest-Norge, men strandkjølmose har også flere forekomster rundt Oslofjorden.

Butthårstjerne *Syntrichia latifolia* ble registrert på tre lokaliteter. Én av disse, et stort lindetre ved St. Svithun skole, er kjent fra før. På dette treet er det ca. 2 dm² av arten. Ved Kannikgata ble arten funnet på tre lindetrær, med henholdsvis ca. 2 dm², 1 dm² og 5 cm². Dette er nær tidligere kjente forekomster litt lenger øst på samme gata. Den siste lokaliteten er Misjonsmarka der butthårstjerne ble funnet på en platanlønn. Her var det ca. 2 dm² av arten.

Almehårstjerne *Syntrichia laevipila* ble registrert på to lokaliteter, med til sammen 16 trær. Flest ble registrert ved Misjonsmarka, der arten ble funnet på elleve trær fordelt på tre almetrær og åtte platanlønn. Ved Johannesparken ble arten registrert på fire lindetrær og én platanlønn.

Strandkjølmose *Zygodon stirtonii* ble registrert på tre platanlønner ved Nymansveien barnehage. Arten vokser ellers mest på basisk stein.

De rødlistede artenes fordeling på lokaliteter og treslag er vist i tabellene 5.1 og 5.2.

Totalt ble det registrert 39 ulike mosearter på trærne.

I tillegg til mosefunnene som er presentert i denne rapporten, ble det gjort enkelte funn av rødlistet lav. Disse er ikke inkludert i rapporten, men er lagt inn på Artsobservasjoner.

Tabell 5.1. Antall trær med funn av rødlistearter på de undersøkte lokalitetene. Tallet i parentes er antall undersøkte trær på hver lokalitet og totalt.

Lokalitet	Butthårstjerne <i>Syntrichia latifolia</i> EN	Almehårstjerne <i>Syntrichia laevipila</i> VU	Ynglehårstjerne <i>Syntrichia papillosa</i> NT	Strandkjølmose <i>Zygodon stirtonii</i> VU	Antall trær med minst én rødlistet mose
Misjonsmarka (40)	1	11	36		36
Kannikgata (19)	3		16		16
Risbakken/Store Skippergata (1)					-
Johannes læringssenter (7)			7		7
Kjelvene (7)			7		7
Johannesparken (40)		5	36		36
Nymansveien barnehage (4)			4	3	4
Nylund skole (2)			2		2
Birkelands gate, ved St. Svithun skole (1)	1		1		1
Strømvig kolonihage (12)			3		3
Totalt (133)	5	16	112	3	112

Tabell 5.2. Antall funn av de rødlistede artene på forskjellige treslag. Tallet i parentes er antall undersøkte trær av hvert treslag og totalt.

Treslag	Butthårstjerne <i>Syntrichia latifolia</i> EN	Almehårstjerne <i>Syntrichia laevipila</i> VU	Ynglehårstjerne <i>Syntrichia papillosa</i> NT	Strandkjølmose <i>Zygodon stirtonii</i> VU	Minst én rødlistet mose
Alm (6)		3	6		6
Ask (2)			2		2
Spisslønn (5)			5		5
Platanlønn (60)	1	9	55	3	55
Lind (42)	4	4	36		36
Eik (1)					-
Hestekastanje (1)			1		1
Sølvasal (3)			3		3
Bøk (13)			4		4
Totalt (133)	5	16	112	3	112

I vedlegg 1 presenteres kart som viser hvor de rødlistede artene ble registrert.

6. REFERANSER

Appelgren, L. 2018. Rødlistede moser på trær i Stavanger. Ecofact rapport 636.

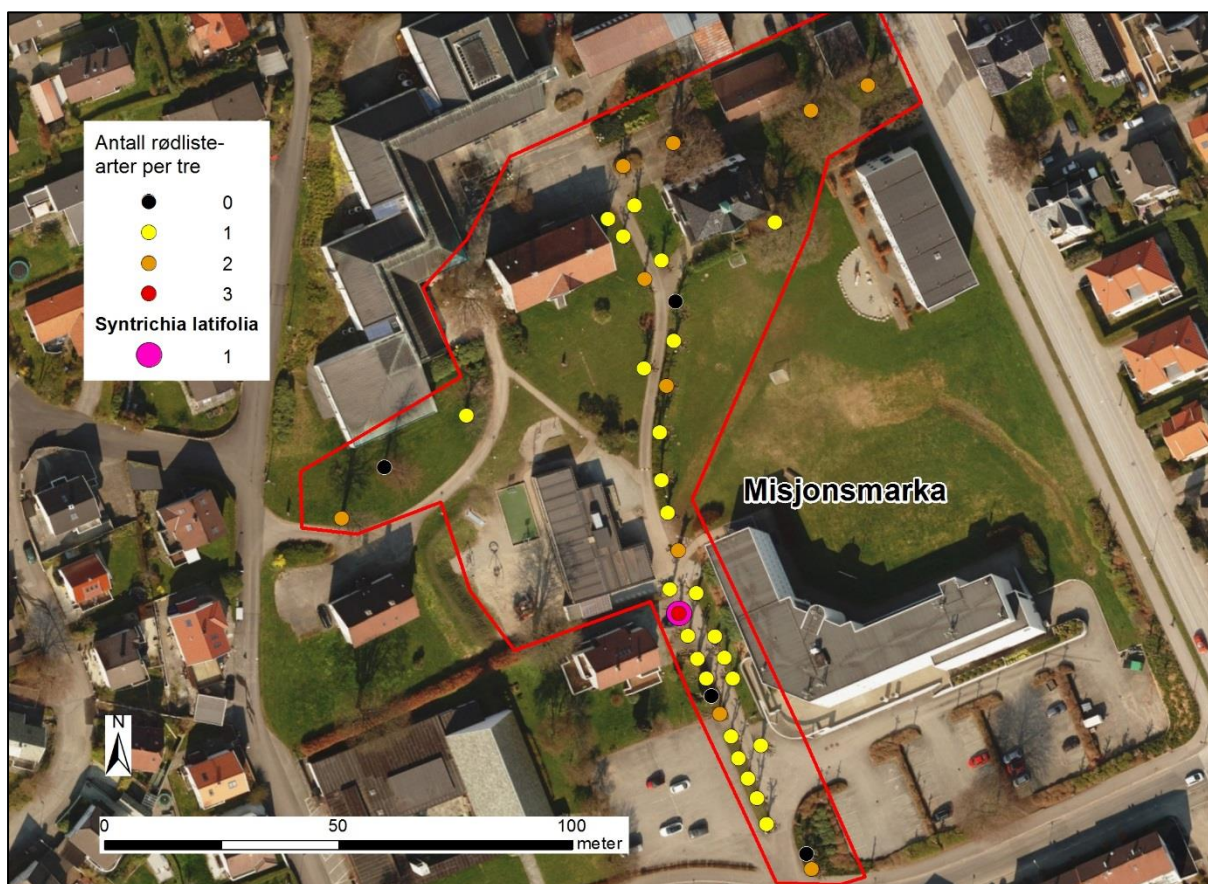
Appelgren, L. 2019. Rødlistede moser på trær i Stavanger 2019. Ecofact rapport 710.

Artskart: <https://artskart.artsdatabanken.no>

VEDLEGG 1 – Kart over registrerte forekomster av rødlistearter

På kartene nedenfor er trær med funn av rødlistearter markert med fargede prikker. Fargene viser antall rødlistearter på treet. Det er ikke laget kart for de tre lokalitetene som kun består av 1-2 trær.

Misjonsmarka

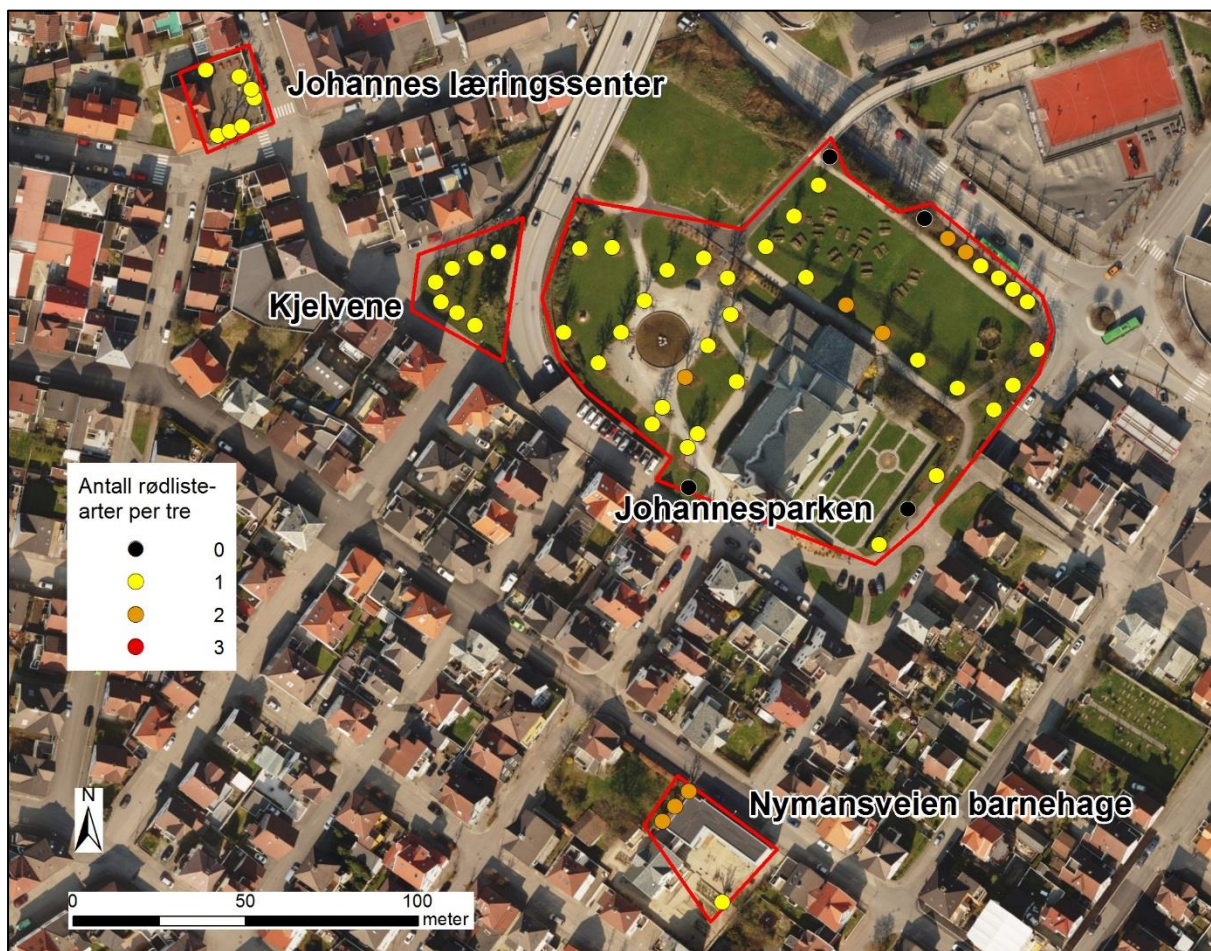
På Misjonsmarka ble det gjort ett funn av butthårstjerne *Syntrichia latifolia* (EN). Denne vokste på en platanlønn. Almehårstjerne *Syntrichia laevipila* (VU) ble registrert på elleve trær (oransje og rød prikk på kartet), mens ynglehårstjerne *Syntrichia papillosa* (NT) ble registrert på 36 trær (alle utenom de som er markert med svart prikk på kartet over). På treet med butthårstjerne vokste alle tre *Syntrichia*-artene.

Kannikgata

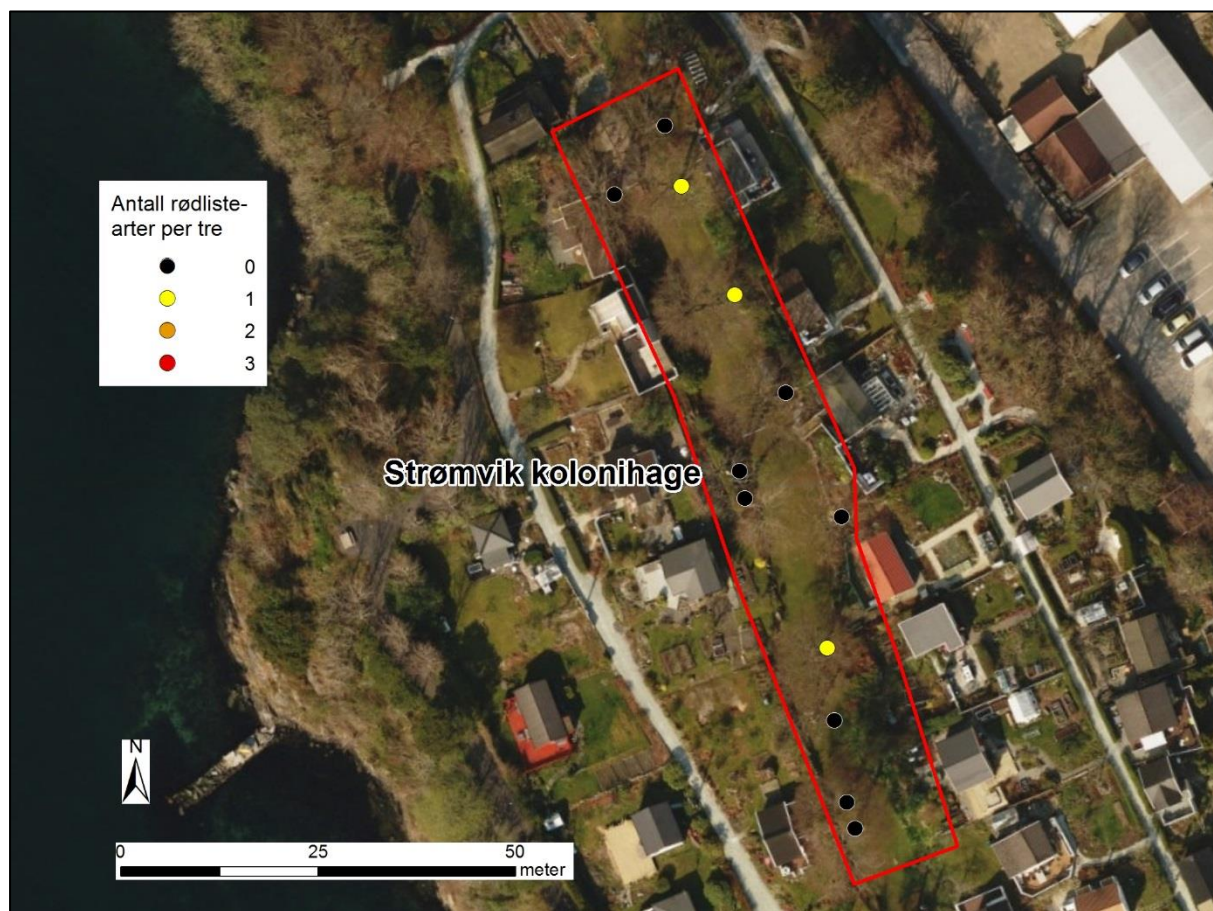
Ved Kannikgata ble butthårstjerne *Syntrichia latifolia* (EN) funnet på tre lindetrær. Ynglehårstjerne *Syntrichia papillosa* (NT) ble funnet på 16 trær (alle utenom de som er markert med svart prikk på kartet over).

Johannesområdet

På de fire lokalitetene i "Johannesområdet" ble det registrert rødlistede moser på 54 av 58 kontrollerte trær. Ynglehårstjerne *Syntrichia papillosa* (NT) ble funnet på alle disse trærne. I tillegg ble almeårstjerne *Syntrichia laevipila* (VU) funnet på fem trær i Johannesparken og strandkjølmose *Zygodon stirtonii* (VU) på tre trær ved Nymansveien barnehage.

Strømvik kolonihage

Ynglehårstjerne *Syntrichia papillosa* (NT) ble funnet på tre av tolv undersøkte trær (gule prikker på kartet). Ingen andre rødlistearter ble registrert.